TURUN HOVIOIKEUDEN
PRESIDENTTI

Turussa,
maaliskuun 6. päivänä 2018

Viite: HE 190/2017 vp

LAKIVALIOKUNNALLE

Pyydettynä lausuntona hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta Turun hovioikeus esittää kunnioittavasti seuraavan:

Hallituksen esityksessä esitetään kolmea muutosta:

- summaaristen asioiden käsittelyn keskittämistä tiettyihin käräjäoikeuksin,
- oikeutta jättää tutkimatta, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta, muussa kuin sähköisessä muodossa vireille tulleita summaarisia asioita, sekä
- tiedoksiantomenettelyä koskevia muutoksia.

Lainmuutosten tavoitteena on esityksen mukaan summaaristen asioiden käsittelyn tehostaminen käräjäoikeuksissa siten, että menettely olisi mahdollisimman nopea ja taloudellinen. Menettelyn tulisi myös mahdollisimman hyvin varmistaa ratkaisujen oikeellisuuden ja velallisen oikeusturvan toteutumisen.

1. Yleistä

Vuoden 2017 tilastojen mukaan, summaarisia asioita saapui käräjäoikeusiin 402.413 kappaletta. Kysymyksessä on siten käräjäoikeuksissa massaluonteisten asioiden käsittelystä. Kuten esityksessä todetaan, on tärkeää, että myös tällaisessa menettelyssä varmistetaan ratkaisujen oikeellisuus ja velallisen oikeusturvan toteutuminen. Tämä edellyttää paitsi

Osoite Hämeenkatu 11 20500 TURKU
Puh. 029 56 41100
Faksi 029 56 41101
Sähköposti etunimi.sukunimi@oikeus.fi

oikeusturvaa tukevia menettelysäännöksiä myös sitä, että osaavasta ja riittävästä henkilöstöstä huolehditaan.

Esityksen mukaan summaaristen asioiden käsittely keskitetään Turun hovioikeuspiirissä Ahvenanmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksiin. Kaksi viimeksi mainittua käräjäoikeutta käsittelivät vuoden 2017 tilastojen mukaan toiseksi ja kolmanneksi eniten summaarisia asioita koko maassa. Kielellisten oikeuksien toteutuminen puoltaa myös, että summaarisia asioita tulevaisuudessa käsitellään Ahvenanmaan sekä kaksikielisessä Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa. Turun hovioikeuspiirissä ehdotettu ratkaisu merkitsee samalla, ettei hovioikeuspiiriin synny uusia kaksikielisiä käräjäoikeuksia. Hovioikeudella ei tältä osin ole esitykseen huomautettavaa.

2. Hakemuksen tutkimatta jättäminen väärän toimitustavan perusteella

Ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §:n mukaan velvoitettaisiin muut kuin omassa asiassaan toimivat luonnolliset henkilöt toimittamaan tekemänsä summaarisen riita-asian haastehakemukset käräjäoikeuteen sähköisesti. Ammattimaista perintätoimintaa harjoittavien ja elinkeinonharjoittajien osalta tältä osin ei ole huomautettavaa.

Pykälän perustelujen mukaan velvollisuus haastehakemuksen sähköiseen toimittamiseen koskee esimerkiksi myös asiamiehenä toimivaa kantajan sisarusta tai ystävää. Tältäkin osalta voidaan hyväksyä ajatus siitä, että toimeksiantoa vastaanottavalle asiamiehelle asetetaan haastehakemuksen toimitustavan osalta rajoituksia.

Pykälän sanamuodon perusteella, velvollisuus toimittaa haastehakemus käräjäoikeuteen sähköisesti ei näytä koskevan **edunvalvojaa**, jota ei edunvalvojan ominaisuudessa voitane käsittää pykälän tarkoittamaksi oikeudenkäyntiasiamieheksi tai -avustajaksi. Edunvalvoja ei kuitenkaan toimi omassa asiassaan, ja pykälän perustelujen valossa pykälän sovellettavuus edunvalvojaan jää epäselväksi.

Jos edunvalvoja on tuomioistuimen määräämä, voisi tällaiselle edunvalvojalle lähtökohtaisesti tosin asettaa samoja vaatimuksia kuin oikeudenkäyntiasiamiehelle. Tuomioistuimen määräämällä edunvalvojalla tulee olla samantasoiset valmiudet hoitaa tehtävänsä kuin kantajan oikeudenkäyntiasiamiehellä. Tällaisen edunvalvojan osalta vaatimus sähköisestä toimitustavasta voisi olla hyväksyttävä.

Jos kysymyksessä taas on lakimääräisestä edunvalvonnasta**,** tilanne poikkeaa edellä mainitusta. **Alaikäisen lapsen vanhemmat**, jotka toimivat lapsensa edunvalvojina, ovat yleensä maallikoita. Heille asetettava tietotaitovaatimus rinnastuu siten ensisijaisesti siihen tietotaitovaatimukseen, jota asetetaan maallikolle, joka toimii omassa asiassaan.

Jotta asia ei jäisi edunvalvonnan osalta epäselväksi, hovioikeus esittää pohdittavaksi, että lakivaliokunta mietintönsä perusteluissa selventäisi pykälän perusteluita tältä osin. Hovioikeuden näkemyksen mukaan selkeämpi ratkaisu on käsitellä kaikki edunvalvojat yhtenäisellä tavalla ja siten, että vaatimus haastehakemuksen sähköisestä toimittamisesta ei koske edunvalvojia.

3. Asian siirto toimivaltaiseen käräjäoikeuteen

Ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 20 §:n mukaan asia on pääsäännön mukaan siirrettävä (alueellisesti) toimivaltaisen käräjäoikeuden käsiteltäväksi, mikäli summaarisia asioita käsittelevä käräjäoikeus ei hyväksy kannetta yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla. Velallisen oikeusturvan toteutuminen puoltaa ehdotetun pykälän mukaista siirtämisvelvollisuutta.

Jos vastaaja, jota on kehotettu vastaamaan kirjallisesti asiassa, jossa sovinto on sallittu, ei ole antanut pyydettyä vastausta määräajassa tai ei ole esittänyt vastauksessaan kanteen vastustamiselle perustetta tai vetoaa ainoastaan sellaiseen perusteeseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen, asia ratkaistaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:n nojalla valmistelua jatkamatta. Kanne hyväksytään tällöin yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla.

Selvästi perusteeton vaatimus on siten hylättävä tuomiolla. Tämä ei edellytä, että vastaaja antaa vastauksen asiassa, vaan perusteettomuus tulee usein havaita ja havaitaan viran puolesta (ks. KKO 2015:76). Jos esimerkiksi korkovaatimus on selvästi perusteeton summaarisessa asiassa, jota ei ole riitautettu, pääoma tuomitaan kirjallisessa menettelyssä maksettavaksi yksipuolisella tuomiolla ja korkovaatimus hylätään tuomiolla. Asiakirjan otsikkona on ”yksipuolinen tuomio ja tuomio”, ja asiakirja sisältää sekä yksipuolisen tuomion että tuomion. Samanlaisia selvästi perusteettomia vaatimuksia voivat tyypillisesti koskea myös perintä- ja oikeudenkäyntikuluja.

Ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 20 §:n sanamuodon mukaan, summaarisia asioita käsittelevällä käräjäoikeudella puuttuu toimivalta hylätä selvästi perusteeton osa vaatimuksista tuomiolla, jos yleisten toimivaltasäännösten mukainen tuomioistuin on muu kuin summaarista asiaa käsittelevä tuomioistuin. Asia olisi tällöin siirrettävä toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Esimerkiksi Varsinais-Suomen käräjäoikeuteen vireille tullut summaarinen asia olisi tällaisessa tapauksessa siirrettävä Kanta-Hämeen käräjäoikeuteen, jos Kanta-Hämeen käräjäoikeus yleisten toimivaltasäännösten nojalla olisi toimivaltainen käräjäoikeus riitautuneessa asiassa.

Varsinais-Suomen käräjäoikeudesta saadun tiedon mukaan käräjäoikeuteen vuonna 2017 saapuneista n. 36.000 summaaristen asioiden määrästä n. 2.900 eri syistä siirtyivät käräjäoikeuden tuomareiden ratkaistavaksi. Nykyisestä Kanta-Hämeen käräjäoikeudesta sekä siihen

vuonna 2019 käräjäoikeuspiiriuudistuksessa liitetyistä kunnista voidaan arvioida saapuvan Varsinais-Suomen käräjäoikeuteen noin 15.000 summaarista asiaa vuodessa. Laskennallisesti Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomareiden käsiteltäväksi siirtyisi tästä määrästä n. 8 %, eli n. 1.200 asiaa. Jos siirtyvistä asioista 2/3 osaa sisältäisi viran puolesta selvästi perusteettomina hylättäviä vaatimuksia, Kanta-Hämeen käräjäoikeuteen siirrettäväksi tulisi siten n. 800 asiaa vuodessa. Näissä 800 asiassa tuomaria on asian siirtävässä käräjäoikeudessa vaatimuksen jo tutkinut ja omasta puolesta todennut vaatimuksen selvästi perusteettomaksi. Siirtämisestä aiheutuisi siten merkittävässä määrin kaksikertaista työtä. Mahdollista on vielä, että tuomari Kanta-Hämeen käräjäoikeudessa ottaisi esillä olevaan ongelman toisenlaisen kannan kuin tuomari asian siirtäneessä Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa, jolloin heräisi kysymys siitä, tulisiko asia siirtää takaisin.

Järjestelmän tehokas toiminta edellyttää, että asiat siirrettään toiseen käräjäoikeuteen silloin, kun oikeusturvavaatimukset tätä edellyttävät. Näin on varsinkin silloin, kun asia on riitainen, ja tämä on myös ehdotetun 10 luvun 20 §:n lähtökohta. Asioiden tehokas käsittely edellyttäisi kuitenkin, että summaarisia asioita käsittelevä tuomioistuin, samalla kun se kirjallisessa menettelyssä antaa yksipuolisen tuomion, heti voisi hylätä selvästi perusteettoman vaatimuksen tuomiolla. Tällainen ratkaisu ei sisältäisi oikeusturvaongelmaa, koska käräjäoikeuden ratkaisuun saadaan siltä osin kuin vaatimus on hylätty tuomiolla, hakea muutosta valittamalla hovioikeuteen. Muutoksenhakuintressiä on tällaisessa tapauksessa vain kantajalla.

Edellä lausutun vuoksi hovioikeus esittää lakivaliokunnan harkittavaksi, että ehdotettuun 10 luvun 20 §:ään liitettäisiin myös 2. momentti:

> *Hyväksyessään muutoin kanteen yksipuolisella tuomiolla, 17 a §:n perusteella toimivaltainen käräjäoikeus voi samalla hylätä kanteen tuomiolla, siltä osin kuin kanne on selvästi perusteeton.*

4. Tiedoksiantomenettelyä koskevat muutokset

Tältä osin hovioikeudella ei ole huomautettavaa.

Lausuntoasiaa on käsitelty hovioikeuden johtoryhmässä 2.3.2018.

Presidentti Kenneth Nygård

Osoite	Puh.	Faksi	Sähköposti
Hämeenkatu 11 20500 TURKU	029 56 41100	029 56 41101	etunimi.sukunimi@oikeus.fi

Osoite
Hämeenkatu 11
20500 TURKU

Puh.
029 56 41100

Faksi
029 56 41101

Sähköposti
etunimi.sukunimi@oikeus.fi